

Undervisningsvejledning for dansk som andetsprog

[Skriv undertitlen på dokumentet]

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	2
2. Identitet og formål	2
3. Faglige mål	3
3.1 Uddybning af udvalgte faglige mål	4
4. Kernestof	7
4.1 Uddybning af udvalgt kernestof	8
4.2 Supplerende stof	9
5. Undervisnings- og arbejdsformer	11

1. Indledning

Denne vejledning udfolder, forklarer og eksemplificerer nogle af bestemmelserne i læreplanen for adgangskursus til EUD, dansk som andetsprog på niveau G. Vejledningen indfører ikke bindende krav og udfolder udvalgte dele af fagets identitet, formål, faglige mål, kernestof og supplerende stof samt undervisnings- og arbejdsmetoder.

2. Identitet og formål

Dansk som andetsprog på adgangskurset til eud består af to aspekter – fagets egen faglighed og den praksis, der kan arbejdes med i faget, evt. gennem et tværfagligt samarbejde. Faglighed skal i denne sammenhæng forstås bredt og kan rumme fx teori, viden, faglige problemstillinger, færdigheder eller noget alment dannende.

Det særlige for dansk som andetsprog på adgangskurset til eud er synergien mellem disse to aspekter, og formålet med undervisningen er således dobbelt, hvilket vil sige, at eleven både tilegner sig de faglige elementer i faget og bliver i stand til at anvende disse i en konkret dagligdags eller erhvervmæssig kontekst.

Dansk som andetsprog er et færdigheds-, videns- og kulturfag. Centralt i faget står udvikling af receptive, produktive, kommunikative og kulturelle kompetencer, som skal styrke elevens individuelle intersprog på vej mod målsproget. Den daglige undervisning tager udgangspunkt i de kommunikative færdigheder tale, lytte, læse og skrive i praksisnære sammenhænge. Samspelet mellem mundtlig og skriftlig kommunikation vægtes højt, når der arbejdes med sprog, litteratur og medier i forskellige sociokulturelle kontekster. Det sociokulturelle handler om normer for samvær, høflighed og respekt, og undervisningen skal skabe bevidsthed om sproglig adfærd i forskellige praksisnære sammenhænge.

Dansk som andetsprog har til formål at styrke elevens kommunikative og interkulturelle kompetencer til at kommunikere og samarbejde og som værktøj til erkendelse, læring, oplevelse, tolerance og fællesskab.

Faget skal motivere eleven til at udfolde sig, tage chancer og afprøve intersproget i både teori og praksis. Undervisningen skal fremme elevens mod og motivation til at tilegne sig og aktivt bruge dansk og til at udvikle sproglig bevidsthed og strategisk kompetence inden for sprogtilegnelse og læring. Med sproglig bevidsthed og kendskab til sprogets termer kan eleven udvikle de dansksproglige forudsætninger og med større bevidsthed variere kommunikationen alt efter situation og målgruppe. I dansk som andetsprog kan man eksempelvis arbejde med forforståelse og førfagligt sprog, der kan forberede og understøtte elevens læring i andre dele af den erhvervsuddannelse, de sigter imod. Eksempelvis skal valget af sagtekster og fiktionstekster i høj grad tilpasses den praksis, som eleven vil møde fremadrettet, således at eleven oplever en undervisning, der styrker både den faglige praksis og den personlige udvikling.

I dansk som andetsprog læses der både tekster af almindennende karakter med fokus på det sociokulturelle og tekster, som er mere snævert rettet mod en praksis og dermed altså et tværfagligt samarbejde.

Dansk som andetsprog skal styrke elevens kommunikative og interkulturelle kompetencer. Derfor vil faget naturligt kunne samarbejde med aktører i lokalområdet. Biblioteker, foreninger, lokale klubber, firmaer,

institutioner og lignende er virkeligheder, hvor målsproget dansk kan afprøves og justeres både mundtligt og skriftligt.

Eleven starter på adgangskurset og er måske uafklaret i forhold til, hvilken erhvervsuddannelse eleven efterfølgende søger optagelse på. Det betyder, at undervisningen i dansk tilrettelægges så eleven stifter bekendtskab med flere typer af erhvervsuddannelse, men også at underviseren indarbejder bevidsthed om oplæring af fagsprog. For inspiration til denne kompetence, hvor eleven lærer at tilegne sig et fagsprog, henvises der til "Den sproglige dimension", som er et inspirationsmateriale udgivet af Fastholdelse Taskforce: <http://www.fahot.dk/FastholdelsesTaskforce/Paedagogiske-vaerktoejer/Den-sproglige-dimension>

3. Faglige mål

Læreplanen for dansk som andetsprog angiver de faglige mål for undervisningen på G-niveau. Eleverne skal forberedes til et eud-forløb, hvor eleven måske endnu ikke er afklaret med det videre uddannelsesforløb.

De faglige mål er slutmål

De faglige mål beskriver, hvad eleven forventes at *vide* og *kunne*, og hvordan eleven forventes at *kunne handle*, efter at have gennemført faget. Målene er opdelt i den viden, de færdigheder og de kompetencer, som eleven skal have tilegnet sig ved afslutningen af faget, og forholder sig således ikke konkret til processen undervejs:

Det kan være svært at adskille viden, færdigheder og kompetencer, når målene skal beskrives, og når læreren ved undervisningens afslutning skal vurdere, om en elev har nået målene. Når læreren skal vurdere dette, vil det ofte være baseret på en kombination af elevens viden, færdigheder og kompetencer – eksempelvis at eleven på G-niveau har viden om, at der er forskel på mundtligt og skriftligt sprog. Denne viden giver eleven færdigheder i eksempelvis at udføre enkle beskrivende skriveopgaver ved hjælp af et genreskema eller med en modeltekst for *beskrivelse*. Eleven har således opnået skrivekompetence inden for genren beskrivelse, og denne kompetence kan indgå i logbogen.

På G-niveau skal eleven arbejde med elementære analysebegreber, og derfor er det desuden nødvendigt, at eleven på introducerende niveau bliver i stand til at skelne mellem indhold og form. Denne skelnen, altså det at bevæge sig væk fra indholdssiden, kræver et vist sprogligt og kognitivt niveau og en begyndende bevidsthed om, at en tekst eller andet materiale kan læses på flere niveauer.

For at eleven kan få udbytte af at påbegynde G-niveau, skal eleven kunne forstå og udtrykke sig skriftligt og mundtligt om hovedindholdet inden for kendte emner fra hverdagen som fx familie, fritid, arbejde, uddannelse, traditioner, nyheder, enkle samfundsmæssige forhold m.m. Eleven skal kunne udtrykke holdninger og følelser i forhold til det læste/sete/hørte og indgå i dialog om disse. Der vil på introducerende niveau blive arbejdet med logbogsskrivning som en del af arbejdsportfolien for at tydeliggøre en vis progression inden overgangen til G-niveau.

3.1 Uddybning af udvalgte faglige mål

Dette afsnit uddyber og konkretiserer udvalgte faglige mål. Samtlige faglige mål fremgår af læreplanen for dansk. Man skal således læse læreplanen for at se alle de faglige mål for dansk som andetsprog som nævnt indeholder begreberne viden, færdigheder og kompetencer.

Viden

Viden er noget, eleven besidder. Viden er de indholdsområder, stofområder og faglige områder, som eleven beskæftiger sig med i faget.

Udvalgt fagligt mål	Uddybning og eksemplificering
Eleven har viden om mundtlig kommunikation	<p>Viden om mundtlig kommunikation er viden om at gå i dialog om et fagligt emne, at kunne vælge en hensigtsmæssig kommunikation, som er tilpasset situationen, og at kende til normer for samvær, høflighed og respekt for den, som man kommunikerer med. Det er også viden om verbal og nonverbal kommunikation og om, hvordan man præsenterer sine egne produkter på en hensigtsmæssig måde.</p> <p>Eleven har på et grundlæggende niveau viden om særlige genretræk og om sammenhængen mellem genre, indhold og form. På G-niveau er der særligt fokus på at gå i hensigtsmæssig dialog om fagtekster og multimodale tekster¹ for at kvalificere arbejdet med andre fag og faglige temaer. Eleven har også viden om, hvordan danskfaglige redskaber kan omsættes til praksis.</p>
Eleven har viden om læsning og læsestrategier	<p>Viden om læsning er viden om forskellige læsemetoder, afhængigt af formål, fag og genre, og viden om forskellige læseformål, fx faglig læsning og læsning som litteraturforståelse og frilæsning. Viden om læsestrategier er viden om forskellige genrers tekststrukturer og om, hvordan man kan forstå det, man læser – også her er det afgørende at eleverne får viden om fag- og ikke-fagsprog.</p> <p>Eleven har på et grundlæggende niveau viden om at læse og forstå fagtekster og multimodale tekster, der knytter sig til elevens praksisretning. I denne forbindelse tilegner eleven sig gennem undervisningen viden om, hvordan man kan skelne mellem fag- og ikke-fagsprog. Denne viden gør eleven i stand til at vælge en passende læsestrategi til at læse praksisnære tekster, eksempelvis opskrifter, vejledninger, deklamationer, pressemeddelelser, manuskripter m.m. Eleven har desuden viden om at læse og gå i dialog om enkle skønlitterære teksters sprog og indhold – som indledning til litteraturforståelse.</p>
Eleven har viden om skrivning	<p>Viden om skrivning er viden om sprog og indhold og viden om modtagerforhold, og eleven skal have viden om fagsprogets betydning i den skriftlige kommunikation.</p> <p>Det er også viden om sproglige udtryk, sproglig variation og præcision samt klarhed og korrekthed med hensyn til sætningsstrukturer.</p>

¹ Multimodale tekster: En tekst der består af flere elementer, der sammen kan supplere eller understøtte hinanden. Eksempel: En lydoptagelse af en skreven tekst, billeder og video af fremgangsmåden for tilberedning af mad.

	Eleven har på et grundlæggende niveau viden om forskel på mundtligt og skriftligt sprog og viden om grammatiske begreber, herunder morfemer, bøjningsformer, ordklasser og ordstilling.
Eleven har viden om tekster	Viden om tekster er viden om genrer, genretræk og teksters modtagerforhold. Eleven har på et grundlæggende niveau viden om fagtekster fra andre fag og om multimodale tekster, som eleven naturligt møder i forskellige praksissammenhænge. Eleven har viden om genretræk og kendetegn ved enkle skønlitterære tekster.

Færdigheder

Færdighed er noget, eleven kan, en evne til et eller andet. Færdighed viser dig i form af teknikker og indgår i udførelsen af opgaver og løsningen af problemer.

Udvalgt fagligt mål	Uddybning og eksemplificering
Eleven har færdigheder i:	
Eleven har færdigheder i at kommunikere mundtligt	<p>Eleven har færdigheder i at kunne udtrykke sig forståeligt og sammenhængende og i at kunne anvende hensigtsmæssig kommunikation, som er tilpasset sammenhæng, målgruppe, indhold og miljø. At kommunikere mundtligt handler om at kunne præsentere, analysere og diskutere sine egne og andres tekster, produktioner eller oplevelser – både i danskfaglige sammenhænge og i forskellige praksissammenhænge i hjemmet, på arbejdet, i fritiden og i samfundet og med blik for anvendelse af fagsprog.</p> <p>Eleven kan på et grundlæggende niveau gå i dialog om sine egne praksisnære tekster. Eleven kan forstå en mundtlig forklaring eller instruktion i forbindelse med en given opgave og kan udtrykke sig forståeligt og sammenhængende om faglige og almene emner både i større og i mindre grupper. Eleven kan skelne mellem hensigtsmæssig sprogbrug i forskellige sammenhænge og kan selv korrigere sprogbrugen.</p>
Eleven har færdigheder i at læse	<p>Færdigheder i at læse handler om at kunne anvende viden om læsestrategier og læseformål til at kunne læse tekster aktivt i danskfaglige sammenhænge, men også i forskellige praksissammenhænge – i hjemmet, på arbejdet, i fritiden og i samfundet. At læse aktivt betyder, at man kan udpege centrale nøgleord og tage noter.</p> <p>Eleven kan på et grundlæggende niveau anvende læsestrategier til at læse og forstå praksisrettede og multimodale fagtekster. Desuden kan eleven bidrage ved læsning og med hjælp identificere forskellige teksters genretræk. Eleven opøver færdigheder i at anvende redskaber til før-, under- og efter-læsning.</p>

<p>Eleven har færdigheder i at skrive</p>	<p>Færdigheder i at skrive betyder, at man kan kommunikere skriftligt med et formål, at man kan anvende mange forskellige skriftlige genrer til at informere, berette, referere, fortælle eller analysere med et fokus og et formål, at man kan målrette en tekst til en modtager, og at man kan skrive med progression og med større og større bevidsthed – også om anvendelse af relevant fagsprog.</p> <p>Eleven kan på et grundlæggende niveau udføre skriveopgaver, som omhandler elevens egen praksis, eksempelvis ved at referere læste tekster og skrive logbog. Eleven kan desuden anvende enkle modeltekster til at skrive inden for beskrivende og fortællende genrer.</p>
<p>Eleven har færdigheder i at forstå tekster</p>	<p>Færdigheder i at forstå tekster betyder, at man kan gå fra elementær tekstiagttagelse til at kunne anvende et danskfagligt begrebsapparat til at analysere, fortolke, vurdere og perspektivere genrer og tekster. Tekst- eller litteraturforståelse i dansk som andetsprog er en konstant kombination af mundtligt og skriftligt arbejde med fokus på sprog, indhold og layout.</p> <p>Eleven kan på et grundlæggende niveau identificere og forstå formålet med praksisnære fagtekster og multimodale tekster. Arbejdet med faglig læsning gør eleven til en aktiv læser, for at skaffe sig ny viden, nå faglige mål og udvikle sit potentiale. På G-niveau lærer eleven, hvilke krav teksterne stiller til læseren, med opmærksomhed på sproglig karakteristik af fagtekster. Det kan fx være kortlægning af adjektiver, substantiver, verber m.m., men det kan også være mere visuelt – fx at forstå og overskue layout. Desuden opnår eleven færdigheder i at gennemføre enkelt analysearbejde af skønlitterære tekster med støtte.</p>

Kompetencer

Kompetence er elevens evne til at handle i bestemt kontekster. Kompetence betyder, at eleven har viljen og evnen til at bruge sin viden og sine færdigheder i en given situation.

<p>Udvalgt fagligt mål</p> <p>Eleven har kompetencer til at kunne:</p>	<p>Uddybning og eksemplificering</p>
<p>Eleven har kompetence til at samarbejde om danskfagligt indhold</p>	<p>Samarbejde er en del af den sociokulturelle kompetence – dvs. at eleven kender til normer for samvær, høflighed og respekt og den sproglige adfærd i den sammenhæng. Samarbejdskompetencer kan ikke inddeles i niveauer, men kompleksiteten af det, der samarbejdes om, har en progression.</p> <p>Eleven kan på et grundlæggende niveau samarbejde med andre om at opøve danskfaglige færdigheder. Eleven kan desuden deltage aktivt i arbejdet med faglige praksisrettede problemstillinger.</p>
<p>Eleven har kompetencer til at kommunikere mundtligt og analysere</p>	<p>Eleven kan på et grundlæggende niveau forstå og forklare enkle tekststrukturer samt arbejde mundtligt med enkle analysemodeller. Eleven</p>

	kan gå i dialog om sproglig opmærksomhed i forbindelse med forskellige tekster, og eleven kan referere sine synspunkter.
Eleven har skrivekompetencer	Eleven kan på et grundlæggende niveau skrive refererende, beskrivende og fortællende ved hjælp af genreskemaer og modeltekster. Der anvendes logbog til skrivetræning. Eleven kan fx skrive et referat af en kortfilm, beskrive et værksted eller en udsigt eller skrive en fortælling om en oplevelse på et plejehjem og med basalt brug af relevant fagsprog.
Eleven ar læsekompetencer	Eleven kan på et grundlæggende niveau læse enkle nutidige fiktionstekster, enkle praksisrettede sagtekster og multimodale tekster med fokus på fakta og faglig læsning. Eleven kan anvende it til kommunikation, elementær informationsøgning, sprogtræning og tekstproduktion.

4. Kernestof

Undervisningens indhold består af kernestof og supplerende stof. Undervisningen på adgangskurset til eud er ikke styret af et pensum, men af de faglige mål for undervisningen, som er beskrevet i fagets læreplan. Af læreplanen fremgår følgende:

Kernestoffet udvælges med udgangspunkt i konkrete og erhvervsrelevante problemstillinger, som eleven kender fra hverdagen og som eleven på sigt stifter bekendtskab med i et erhvervsuddannelsesforløb. Der tages udgangspunkt i sociokulturelle kontekster samt viden om sprog og sprogtilegnelse. Der arbejdes med nedenstående kernestof:

<i>Skriftlig fremstilling</i>	<i>Tale og lytte</i>	<i>Læsning og fortolkning</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Modeltekster for skrivning i forhold til komposition, sammenhæng og disponering - Grundlæggende skrivestrategier - Refererende, beskrivende og fortællende tekster - Grammatiske begreber herunder morfemer, bøjningsformer, ordklasser og ordstillinger - Logbogsskrivning som en del af arbejdsportfolio 	<ul style="list-style-type: none"> - Mundtlig fremlæggelse - Kortere oplæg med praksisrettet indhold - Grundlæggende lytte/talestrategier - Relevant praksisrettet samtale, som er tilpasset problemstillinger fra hverdagsituationer, arbejde og samfund - Kropssprog - Synspunkter - Fluency og automatisering – herunder udtale og prosodi 	<ul style="list-style-type: none"> - Læseteknikker, læsestrategier, notatteknik og ordforråd - Elementær informationsøgning til brug i praksis - Enkle nutidige fiktionstekster - Enkle praksisnære sagtekster og multimodale tekster - Digitale medier

I dansk som andetsprog er kernestoffet en kombination af træning af færdighederne tale/lytte, læse/fortolke og skriftlig fremstilling sammen med et fokus på sproglig opmærksomhed. Elever med dansk som andetsprog arbejder med deres intersprog, og dette sprog bevæger sig i retning af målsproget dansk. Derfor vil der i kernestoffet være elementer, som arbejder med helheder, og elementer, som arbejder med

enkeltheder. Kernestoffet på G-niveau har fokus på de funktionelle færdigheder, hvor sprog og kommunikation skal tilpasses en praktisk anvendelse i relation til uddannelse, arbejde og samfund.

Progressionen går fra en stor opmærksomhed på det mundtlige til en stor opmærksomhed på det skriftlige. Det er en naturlig overgang, da den skriftlige dimension ofte er den, som er sværest for tosprogede elever. Dette betyder, at der arbejdes med mundtlighed og skriftlighed.. Der arbejdes med alle færdigheder og med samspillet mellem disse – med forskellig vægtning – og der vil være mulighed for at skele til supplerende stof for at tilpasse indholdet af kernestoffet til den praksis, som eleven er tilknyttet. Der arbejdes med elevens motivation for at lære og med sociokulturelle kontekster, hvor eleven bliver bevidst om kulturelle normer og sproglig adfærd, som er tilknyttet forskellige praksisser.

Kernestoffet tilbyder mulighed for at styrke elevens kommunikative og interkulturelle kompetencer til kommunikation og samarbejde, og er værktøj til erkendelse, læring, oplevelse, tolerance og fællesskab.

4.1 Uddybning af udvalgt kernestof

Nedenfor uddybes udvalgt kernestof fra læreplanen, mens den samlede liste over kernestof findes i læreplanen. Kernestoffet skal tage udgangspunkt i den konkrete praksis, som eleverne arbejder med.

Udvalgt kernestof

Kernestof	Uddybning og eksemplificering
Skriftlig fremstilling	At skrive indgår i en integreret sammenhæng med at tale, at lytte og at læse. At læse bidrager til en øget skrivekompetence. At skrive kræver et strategisk arbejde af eleven. At skrive for at udvikle en skriveide, eksempelvis ved hurtigskrivning eller med et systematisk forarbejde. At kunne fastholde ideer via et mindmap eller en brainstorm eller ved at optage lyd. At arbejde med struktur ved at anvende genreskemaer eller skrivemodeller med fokus på indhold og dernæst det syntaktiske niveau.
Skrivestrategier, sproglig opmærksomhed og tekstforståelse	<p>Genreskemaerne består af det instruerende skema, det beskrivende skema, det fortællende skema og det argumenterende skema. Man kan bruge en rettenøgle med det klare formål at have fokus på særlige udfordringer, eksempelvis anslag/slutning, skellen mellem objektivt og subjektivt sprog samt fag- og ikke-fagsprog, verbers tid, afsnit eller substantivers og adjektivers endelse – men aldrig med fokus på det hele på én gang. Skriveprocessen kan med fordel opdeles i flere mindre opgaver for at mindske kompleksiteten. Læreren kan opstille klare kriterier for opgaven og dens formål, så eleven lærer at løse opgaven ved hjælp af delmål, som er klare og enkle – og så eleven skriver sig fra det helt enkle til det mere komplekse og oplever skrivning som en rekursiv proces. Dette kan gøres ved processkrivning eller skriveværksted, hvor der er mulighed for respons undervejs, som kan gives i mindre grupper. At skrive med et formål og en modtager kræver viden om formidling, ordvalg og layout.</p> <p>Der anvendes logbogsskrivning, men nu med et mere fagligt indhold. Eleven skriver ved hjælp af genreskemaer og modeltekster med fokus på komposition, sammenhæng og disponering. Ved hjælp af grundlæggende skrivestrategier og</p>

	<p>genreskemaer opøves den refererende, beskrivende og fortællende genre. Sprogligt er der fokus på morfemer, bøjningsformer, ordklasser og ordstilling samt træning i at skrive objektivt/subjektivt.</p>
<p>Tale og lytte</p> <p>Samtale, præsentation, argumentation</p>	<p>At tale og lytte er kommunikation. Kommunikativ kompetence handler om meget mere end at kunne tale. Det dækker over en bevidsthed om sprog og sprogbrug og en bevidsthed om normer og dermed også den sociokulturelle kompetence. Kommunikativ og sociokulturel kompetence fordrer almen viden om eleven selv og om den verden, eleven indgår i – den nære verden med familie og fritid og den fjernere verden med arbejde og samfund. I dansk som andetsprog tager eleven udgangspunkt i sit eget sproglige niveau, sit intersprog.</p> <p>Samtalen skal kunne bevæge sig fra hverdags sproget til en elementær faglig samtale. Der skal arbejdes med fluency og automatisering (fx i forbindelse med morgensang), og med grundlæggende lytte-/talestrategier skal eleven kunne referere eksempelvis elementer af en nyhedsudsendelse eller udføre en ordre med flere arbejdsopgaver. Eleven kan indgå i en relevant praksisrettet samtale, som er tilpasset problemstillinger fra hverdagsituationer, både uformelle med venner og familie og formelle, fx på Borgerservice, på biblioteket og i arbejdsammenhænge på arbejdspladsen. Eleven skal kunne holde et kortere oplæg med udgangspunkt i en faglig praksis eller med et danskfagligt indhold. Eleven har kendskab til elementær mundtlig analyse (med kendskab til fx danskfaglige analysebegreber – miljø/tid/personkarakteristik m.m.). Eleven skal kunne begrunde sine synspunkter på et elementært niveau.</p>
<p>Læsning</p> <p>Strategier, formål og litteraturlæsning</p>	<p>Læsning foregår på mange forskellige måder, afhængigt af formålet med læsningen.</p> <p>Formålet kan være at læse for at finde, for at blive underholdt eller for at lære og forstå. Hvert formål kræver sin læseteknik, eksempelvis skimmelæsning, skanning, søgelæsning, intensiv læsning eller nærlæsning. For at kunne læse forskellige tekster er det vigtigt at kende teksternes strukturer og skemaer, så man på forhånd kan arbejde med, hvordan man læser eksempelvis en novelle eller en fagtekst. Ved tekstlæsning læses der på forskellige niveauer – på linjerne, mellem linjerne eller bag linjerne. På linjerne kan man finde svaret på et spørgsmål direkte i teksten, mellem linjerne kan man ikke direkte finde svaret, men må "gætte" selv som læser, og bag linjerne skal læseren kunne forholde sig kritisk til det læste.</p> <p>Der trænes forskellige læseteknikker og -strategier, som er nødvendige for at kunne begå sig på et værksted eller en arbejdsplads. Notatteknik opøves til brug i forbindelse med referat og indsamling af information, og eleven anvender elementær informationssøgning til brug i praksis. Det kan fx handle om arbejdsfordeling, opgaver, bestillinger, klager m.m. Eleven læser enkle nutidige fiktionstekster, enkle praksisnære sagtekster, multimodale tekster og digitale medier med fokus på indhold og beskrivelser.</p>

4.2 Supplerende stof

Det supplerende stof skal, jf. læreplanen "udbygge og perspektivere kernestoffet samt udvide elevens faglige horisont i relation til det fremtidige erhverv eller uddannelsesretning".

Det supplerende stof for dansk som andetsprog vil i høj grad bære præg af, hvilken erhvervsuddannelse eleven stiger mod. Dette vil påvirke, hvilke tekster og hvilken undervisning dansk som andetsprog skal tilbyde. I dette afsnit forsøges det at udfolde den store variation, som dansk som andetsprog tilbyder og muliggør.

Logbogsskrivning med henblik på læring og refleksion. Logbogen fastholder tanker og ideer, styrker hukommelsen og viser elevens læring og progression. I nogle tilfælde er der tale om en nedfældning af personlige og følelsesmæssige reaktioner, i andre tilfælde en specifik og målrettet træning af en bestemt genre, og i andre tilfælde igen en mulighed for at træne og bevidstgøre idegenereringsprocesser, eksempelvis brainstorming eller brug af mindmaps.

Det anvendelsesorienterede aspekt ved de fire praksisformer, hjemmet, fritid, arbejde og samfund, giver mange muligheder for at udvide kernestoffet med supplerende stof. Eleverne har fx mulighed for at deltage i det, der sker i lokalområdet. Er der festuge eller byfest? Skal der være folketingsvalg? Er det mænds sundhedsuge? Er der lokale fester eller begivenheder? Skal der være motionsløb, eller kommer der et cykelløb forbi? Hvordan går det med byplanlægningen og infrastrukturen? Kan vi nudge borgerne til at undgå madspild eller undgå at smide affald i naturen? Dansk som andetsprog kan bidrage. Det handler om, at eleverne arbejder med en autentisk opgave, som har et klart formål og klare kriterier for opfyldelse af formålet, herunder kriterier for de faglige mål eleverne skal opnå i dansk som andetsprog.

Det vil være muligt at anvende genrer, som passer præcis til målgruppen og deres individuelle praksis og motivation. Det kan være en dagbog/logbog, et essay, livshistorier, artikler, anmeldelser eller kampagnefilm.

Inden for flere faglige temaer, eksempelvis byg, bolig og anlæg, handel og kundeservice, kommunikation og medier, omsorg og sundhed samt turisme, kultur og fritid, vil der naturligt være en kontaktflade med kunder, brugere, eksterne samarbejdspartnere eller beboere. Her vil dansk som andetsprog være en naturlig bidragsyder til at opøve mundtlige og sproglige færdigheder i at samtale, smalltalke, sælge eller gå i dialog og til at styrke kendskabet til normer og sprogbrug for kommunikation med forskellige målgrupper. For at kunne anvende dette arbejde i en arbejds- eller præsentationsportfolio kan eleven optage lyd, optage rollespil, tage billeder, skrive beskrivelser, fremstille collager eller skrive fortællinger, som demonstrerer arbejdet.

Arbejdspladskulturen på forskellige arbejdspladser kan også fordre, at eleverne bliver klædt på til dette møde. Det kan være ved at beskrive en arbejdsplads, en medarbejder eller en jobfunktion. Altså et tæt samarbejde mellem praksis/produktion og dansk som andetsprog.

I nogle faglige temaer arbejder man aktivt med kommunikation og evt. markedsføring, eksempelvis inden for musisk og kunstnerisk produktion, miljø og genbrug, kommunikation og medier, turisme, kultur og fritid samt mad og ernæring. Her vil dansk som andetsprog kunne arbejde med at fremstille markedsføringsmateriale, arbejde med kommunikationsmodellen, skrive pressemeddelelser eller arrangere små events. Der vil også være elever, som er i erhvervstræning uden for skolen. I sådan en erhvervstræning vil det være naturligt i dansk som andetsprog at arbejde skriftligt med refleksioner og oplevelser. Disse opgaver vil også kunne indgå i en portfolio.

Langt de fleste samarbejdsflader med dansk som andetsprog og et fagligt tema eller en praksis vil kunne dreje sig om sproglig opmærksomhed, som kan udmøntes i små fagtekster, forklaringer, beskrivelser, opskrifter, vejledninger, planer, bestilling af materialer, oprettelse af fakturaer m.m.

Det supplerende stof i dansk som andetsprog kan således knyttes til både sagprosa og skønlitterære tekster.

5. Undervisnings- og arbejdsformer

Eleven skal opleve at arbejde med en meningsfuld helhed, som underbygger motivationen for at deltage. Under forløbet indgår lærerteamets lærere i arbejdet på de områder, hvor de kan bidrage med deres faglighed. Fx kan læreren i dansk som andetsprog bidrage til en produktion eller en praksis ved at understøtte, at eleverne arbejder med forskellige typer af tekster og genrer, der har betydning for den valgte produktion/praksis. Der kan indgå fx fagtekster, billeder, film eller skønlitteratur. Det skal understøtte, at det bliver relevant og meningsfuldt for eleven at fordybe sig i teksterne og genrerne.

Elevernes differentierede forudsætninger

Dansk som andetsprog møder eleverne der, hvor de er, i deres intersprogsudvikling på vej mod målsproget dansk. Undervisningen vil således bære præg af, at eleverne er på forskellige niveauer i deres sproglige udvikling. Eleverne vil ofte have meget forskellige kompetencer med i rygsækken, når de starter på adgangskurset til EUD. Nogle elever har aldrig mødt en dansk folkeskole, og andre har ikke kendt andet. Det betyder også, at nogle elever er vokset op med gruppearbejde og samarbejde, mens andre elever kommer med en mere individuel læringskultur fra andre skoleformer. Denne diversitet kræver således et meget bevidst arbejde med elevernes indgåelse i samarbejde om en produktion/praksis. Det vil give god mening, at alle lærerne omkring eleverne er med til at understøtte og opøve elevernes samarbejdsevner. En tydelig struktur med klare kriterier for formålet kan give eleverne et endnu større udbytte af samarbejdet om en produktion/praksis. Ved at forhandle mening i et samarbejde og at argumentere for ønsker og følelser lærer eleverne samtidig at udføre et danskfagligt arbejde med at kommunikere, diskutere og debattere, som indgår i dansk som andetsprog.

Den etnografiske arbejdsform understøtter arbejdet med praksis og opnåelse af læringsmål

Den etnografiske arbejdsform er meget velegnet til tværfagligt samarbejde om produktion/praksis. Eleven skal arbejde med et bestemt emne, som skal undersøges eller studeres. Det kan være på værkstedet, på en arbejdsplads eller i en forening – afhængigt af indhold og mål. Eleven skal således forberede sig på at gå ud i felten og undersøge, observere, interviewe, skaffe sig information, etablere kontakt og slutteligt forberede et oplæg eller anden afrapportering på baggrund af feltarbejdet. Ude i felten træner eleven at kommunikere med mennesker, som eleven ikke kender, og at tilpasse kommunikationsformen dertil. Eleven kan med fordel forberede en interviewguide og lære om åbne/lukkede spørgsmål og om, hvad der fungerer bedst. I interviewet kan det være en fordel at optage lyden for at kunne koncentrere sig om dialogen. Når eleven så skal bearbejde interviewet, er der mulighed for at høre interviewet flere gange, udtrække nøgleord, bestemme fokus og kondensere indholdet af interviewet. Eleven træner således at omsætte viden, som eleven selv har indsamlet i felten, til et oplæg eller lignende afrapportering, som er relevant for den produktion/praksis holdet arbejder med. Eleven kan fx holde et oplæg for de andre elever,

som efterfølges af en faglig samtale med eleven efter oplægget: Hvad har du lært? Har du mødt nye ord? Hvad fungerede godt i din undersøgelse, og hvad var svært? Den etnografiske arbejdsform fremmer kulturel og sproglig bevidsthed, og kan i høj grad anvendes til at skaffe erfaringer og viden, som er relevant for en produktion/praksis. Fx kan elever anvende formen til at afdække kunders behov for en bestemt varer, der skal afsættes eller få indsigt i særlige krav og fagtermer indenfor beskæftigelsesområder. Den etnografiske arbejdsform kan også anvendes i et samarbejde med lokalsamfundet.

Cirkelmodel til at understøtte det skriftlige arbejde

Undervisningens metode og baggrunden for undervisningen må hele tiden være et bevidst valg. At kunne forklare eleven hvorfor er med til at give retning og give eleven mulighed for at kunne opfylde de delmål, der opstilles. Det giver eleven mulighed for at lykkes. Klare, enkle delmål i forbindelse med en kompleks opgave giver mulighed for små succeser på vejen. Ved at anvende genreskemaer og modeltekster indføres eleven trinvis i det danskfaglige analyse-/skrivearbejde. Elevens arbejde stilladseres, og eleven lades aldrig helt alene om læringsprocessen eller om at løse en stille opgave.

Ved at arbejde med cirkelmodellen, som bygger på viden om læring og sprog, kan man opbygge kompetencer i fire dele/tempi. Slutmålet kan være at eleven skal skrive en tekst om et særligt tema, fx i forbindelse med en given praksis/produktion. Først arbejder man med forforståelse for at aktivere metalæring, engagement og studiekompetence, da eleven trænes i at tænke over et tema, før arbejdet begynder. Eleven indsamler viden, ord og begreber om det tema eller emne, som der skal arbejdes med. Hvad ved vi tilsammen om temaet/emnet? Under det andet punkt undersøger holdet, hvordan eksemplariske tekster for genren ser ud. Hvordan starter eksempelvis en beskrivelse eller en fortælling? Er der en ordklasse, man skal være særligt opmærksom på? Hvor mange afsnit er der? Er sproget objektivt eller subjektivt? Under det tredje punkt skriver holdet sammen en modeltekst med udgangspunkt i arbejdet fra de første to punkter – med fokus på, hvordan og hvornår man bruger nøglebegreber for opgaven. Under det sidste punkt skal eleven skrive sin egen tekst med støtte i de foregående tre punkter. Elevens skriveproces er således stilladseret fra start til slut.

Andre arbejdsformer

Udover elevernes indgåelse i produktion/praksis, kan forskellige andre arbejdsformer være med til at understøtte elevernes kompetencer i at indgå et samarbejde. Eleverne kan eksempelvis samarbejde i mindre grupper om en given tekst, som de efterfølgende skal præsentere alene i en anden lille gruppe. På den måde kan eleverne i den første lille gruppe hjælpe hinanden til at idegenerere, opbygge, hypoteseafprøve og producere et produkt, en analyse eller en beskrivelse. I den nye gruppe, hvor eleven selv skal præsentere produktet, kan den nye gruppe bidrage med at give respons og stille opklarende spørgsmål til produktet.

Arbejdsformer som foredrag, demonstration, oplæg, diskussion, eksempel gennemgang eller evaluering stiller andre krav til elevernes evne til aktivt at lytte og deltage i en evt. diskussion. For at sikre, at alle elever deltager, kan man eksempelvis udføre silent feedback i forbindelse med evaluering, hvor alle elever skal skrive noter om oplægget – enten til oplægsholderen eller til sig selv. På den måde bliver alle aktiveret, så de ikke blot er passive lyttere.

Centrale begreber

Intersprog/målsprog: Intersproget er det mellemsprog, som eleven anvender på et givent tidspunkt. Det er ikke modersmålet, men det er heller ikke perfekt dansk. Det er et sprog, som er i proces og som udvikler sig hele tiden. Intersproget er elevens eget sprog, det vil sige det sprog, eleven efterhånden opbygger i den sproglige læringsproces. Det er helt naturligt, at intersproget er fejlfyldt. I stedet for at fokusere på fejlene som fejl bør man betragte dem som udtryk for, at eleven er i gang med en læringsproces. Eleven lærer ord og grammatiske regler og prøver det af på omverdenen.

Interkulturelle kompetencer: Interkulturelle kompetencer handler om at kunne sætte sig ind i, hvordan verden kan se ud med andre menneskers øjne, og hvordan og hvornår man skal være opmærksom på, om den andens kultur har indflydelse på handlemåder og reaktioner.

Sociokulturelle kompetencer: Sociale og kulturelle forhold har indflydelse på, hvordan vi kommunikerer. Viden og samtale om normer for samvær, høflighed og respekt skaber bevidsthed om sproglig adfærd i forskellige sammenhænge.

Førfagligt ordforråd/gråzonesprog: Førfaglige ord er ikke en fast gruppe af ord, men er det ordforråd, som det er nødvendigt at kende for at kunne arbejde tilfredsstillende med fagord. Fagord kan oftest oversættes til modersmålet og vil derfor ikke kræve den samme opmærksomhed som det førfaglige ordforråd eller gråzonesproget. Ordene er ikke fagord i sig selv, men lægger sig op ad den faglige terminologi i et fag. De førfaglige ord forklarer eller anvender den faglige terminologi. Eleverne skal kende de førfaglige ord for at forstå meningen med sætningerne. Hvis læreren antager, at eleverne kender de førfaglige udtryk, og de ikke gør det, vil det gå ud over elevernes læring. Det er vigtigt ikke udelukkende at have fokus på de nye fagord, som eleverne skal lære, men også på de førfaglige ord, som knytter sig dertil.

Multimodale tekster: Multimodale tekster er tekster, der består af flere elementer, som sammen kan supplere eller understøtte hinanden, fx tekster, faktabokse, billeder, lydoptagelser eller filmklip. Disse tekster kræver hurtig afkodning, og det kan være svært, når man er tosproget.